

5 січня 1995 року, за кілька місяців до свого 90-річчя, помер доктор мистецтвознавства, професор Валеріан Данилович Довженко, відомий музичний критик і дослідник історії вітчизняної музики, композитор і музично-громадський діяч.

Народився В. Д. Довженко 27 вересня 1905 року в Ростові-на-Дону. 1931 закінчив Харківський музично-драматичний інститут по класу фортепіано П. К. Луценка, в 1936 — аспірантуру за фахом «історія музики» при Харківській (керівник С. С. Богатирьов) та Київській консерваторіях (наукові керівники П. О. Козицький, Л. М. Ревуцький).

Вже в роки навчання музикант переймається ідеями будівництва соціалістичної культури, стає активним діячем тодішніх музично-громадських організацій — Всеукраїнського музичного товариства ім. М. Д. Леонтовича і Всеукраїнського товариства революційних музикантів (1926—28), Асоціації Пролетарських Музикантів України (1929—32), новоствореної Спілки композиторів України, в якій на різних етапах був референтом по пропаганді. Згодом членом правління, головою музикознавчої секції тощо.

Власне трудова діяльність музикознавця почалась з посад референта Головреперткому в музичних справах при Наркоматі освіти УРСР (1928—30), директора Всеукраїнського Методичного кабінету художньої самодіяльності (1931—32), старшого інспектора відділу музики Управління в справах мистецтв при Раднаркомі УРСР (1939—41) та ін. Паралельно він працював викладачем у Харківському музично-драматичному інституті (1932—34), Київській консерваторії і музучилищі (1935—40). В 1941—45 роках перебував у лавах Радянської армії. Своєрідною пам'яткою про цей час став упорядкований ним збірник пісень бійців 3-го Українського фронту (Відень, 1945).

Розквіт наукової, науково-організаційної і творчої діяльності В. Д. Довженка припадає на повоєнний період, на час його майже 30-річної праці в стінах Інституту мистецтвознавства, фольклору та етнографії. Тут він обіймав посади зав. відділом музики і музичного фольклору (1945—53), заступника директора з наукової частини (1953—60), завідуючого відділом музикознавства (1960—72), старшого наукового співробітника (1972—74). Тут він захистив кандидатську (1949) і докторську (1969) дисертації, здобув звання професора (1973). Тут були створені його основні музикознавчі праці. Це насамперед «Нариси з історії української радянської музики» в 2-х томах (К., 1957, 1967) та інші праці з історії вітчизняної музики і музичної фольклористики. Це також монографічні нариси життя і творчості шановного ним В. С. Косенка, П. І. Ніщинського, статті про російсько-українські музичні зв'язки та ін.

В. Д. Довженко — автор понад 200 журнальних і газетних статей (перша з них датується 1927 роком). В них порушувались актуальні для свого часу питання з різних ділянок музичного життя, творчості, виконавства тощо. Його критико-публіцистичні виступи спрямовувались на захист класичних традицій і утвердження засад національного українського мистецтва, рідного фольклору. Не завжди його судження були переконливими за змістом і виваженими за формою, але вони висловлювались відкрито й послідовно, і з ними можна було сперечатись — на рівних. Непідробний демократизм, доброзичливість (при зовнішній суворості) і дбайливе ставлення до молоді сприяли консолідації і творчому зміцненню керованого ним відділу музикознавства.

В. Д. Довженко — автор понад 60 фортепіанних та камерно-інструментальних творів для дітей і юнацтва, низки романсів і пісень.